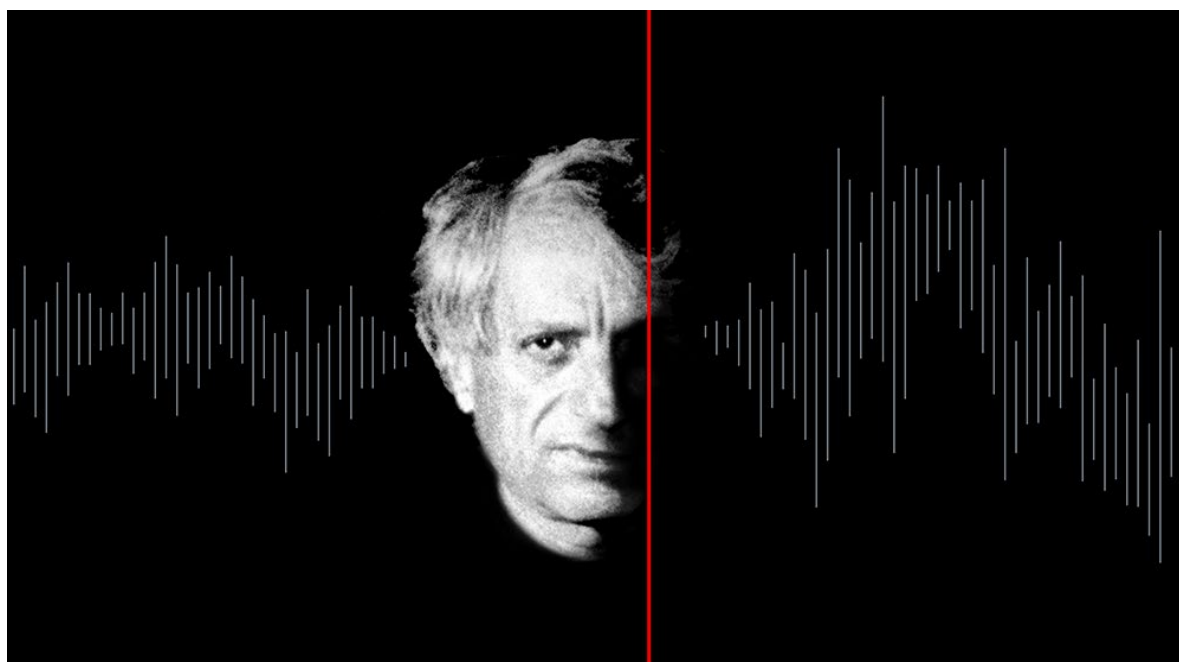


ΤΟ ΕΜΣΤ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΔΥΟ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΦΕΙΡΩΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΑΝΝΗ ΞΕΝΑΚΗ



ΗΧΗΤΙΚΕΣ ΟΔΥΣΣΕΙΕΣ (Εκθεσιακός χώρος ισογείου)
Ο ΞΕΝΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ (3ος όροφος, Project Room 2)

30 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023 – 7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2024

Το ΕΜΣΤ ανοίγει τις πόρτες του στον Ιάννη Ξενάκη (1922-2001), από τους σημαντικότερους δημιουργούς του 20ού αιώνα, που με το πολυσχιδές και ρηξικέλευθο έργο του χάραξε νέους δρόμους για τον πολιτισμό του 21ου αιώνα. Σε συνεργασία με κορυφαίους μουσικούς θεσμούς από τις δύο πατρίδες του Ξενάκη, του Musée de la Musique-Philharmonie de Paris από την Γαλλία και το Ωδείο Αθηνών και το ΚΣΥΜΕ από την Ελλάδα, το ΕΜΣΤ διοργανώνει τη μεγαλύτερη εκθεσιακή παρουσίαση του Ιάννη Ξενάκη στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Η πρωτοβουλία για την έκθεση του Ξενάκη εντάσσεται στο πλαίσιο της αποστολής του Μουσείου, η οποία, μεταξύ άλλων, αποσκοπεί στην ανάδειξη του έργου διακεκριμένων ή και λιγότερο γνωστών αλλά σημαντικών πολιτιστικών δημιουργών της ελληνικής διασποράς.

ΗΧΗΤΙΚΕΣ ΟΔΥΣΣΕΙΕΣ

Στο ισόγειο του Μουσείου θα παρουσιαστεί η έκθεση Ιάννης Ξενάκης: Ηχητικές Οδύσσειες, η πρώτη ολοκληρωμένη μεγάλη έκθεση στην Ελλάδα για τον πρωτοπόρο συνθέτη, θεωρητικό της μουσικής, αρχιτέκτονα, μηχανικό, μαθηματικό και έναν από τους πιο προοδευτικούς και δημιουργικούς στοχαστές του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα. Κατά τη δεκαετία του 1950, ο Ξενάκης έσπασε τους κώδικες της σύγχρονης μουσικής και δημιούργησε ένα μουσικό είδος απολύτως δικό του. Άμεσα αναγνωρισμένος από τους ομότεχνούς του και από το κοινό, αλλά και σε διαρκή κατάσταση επανεφεύρεσης και επανάστασης, ο Ξενάκης συνέθεσε ριζοσπαστική μουσική που είναι ταυτόχρονα μια αναφορά στην Αρχαιότητα, μια ωδή στη φύση και τα στοιχεία της, ένας φόρος τιμής στον μοντερνισμό στο ακρότατο σημείο του, και ένα όραμα για τη χρήση της τεχνολογίας. Το έργο του, ευρύτατα αναγνωρισμένο διεθνώς, δεν έχει μέχρι σήμερα παρουσιαστεί σε βάθος στην Ελλάδα.

Ο Ξενάκης πρωτοστάτησε στη χρήση μαθηματικών μοντέλων στη μουσική, παραδείγματος χάρη της θεωρίας των παιγνίων. Υπήρξε –και είναι ακόμη σήμερα– μία από τις κορυφαίες επιρροές διεθνώς στην ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μουσικής και της μουσικής σύνθεσης από υπολογιστή. Η έκθεση, που είναι μια συμπαραγωγή της Musée de la Musique-Philharmonie de Paris και του ΕΜΣΤ, παρουσιάζει πρωτότυπο και ανέκδοτο υλικό από τα πολλαπλά στρώματα της ακατάβλητης δημιουργικότητας του Ιάννη Ξενάκη: φωτογραφίες, αρχιτεκτονικά σχέδια, απεικονιστικές παρτιτούρες, μακέτες και ανέκδοτο ακουστικό υλικό. Χωρισμένη σε έξι ενότητες, η έκθεση Ηχητικές Οδύσσειες επικεντρώνεται στο πιο σημαντικό και αντισυμβατικό κομμάτι του έργου του και ρίχνει φως στην προσωπική του ιστορία, όπως επίσης και στην εικαστική, λογοτεχνική και μουσική παραγωγή του. Ενσωματώνει τον συνθέτη στον καιρό του και στα πολιτικά και πολιτιστικά κινήματα που τον καθόρισαν ως καλλιτέχνη. Σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο, σχεδιασμένο από την Εύα Μανιδάκη και τον Θανάση Δεμίρη (Flux Office), ο επισκέπτης καλείται να βυθιστεί στην πολυτάραχη προσωπική ιστορία του Ιάννη Ξενάκη, να ανακαλύψει το εύρος του έργου του και των ενδιαφερόντων του και να ταξιδέψει στο μοναδικό και πολυδιάστατο σύμπαν του.

Η έκθεση είναι συμπαραγωγή του ΕΜΣΤ και του Musée de la Musique-Philharmonie de Paris

Επιμέλεια: Μάχη Ξενάκη (Οικογένεια Ιάννη Ξενάκη), Thierry Maniguet (Musée de la Musique-Philharmonie de Paris), Κατερίνα Γρέγου (ΕΜΣΤ).

Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός: Εύα Μανιδάκη, Θανάσης Δεμίρης (Flux Office)

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Ο σχεδιασμός της έκθεσης Ηχητικές Οδύσσειες (Flux Office), έχει ως βάση τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος εργαστηρίου, που αντλεί αναφορές από αίθουσες αρχιτεκτονικών γραφείων, studio ηχογραφήσεων και χώρων μουσικών προβών της εποχής του Ξενάκη. Στοχεύει στη δημιουργία ενός χώρου συνάντησης των επισκεπτών με το έργο του δημιουργού για την κατανόηση της πολυδιάστατης προσωπικότητάς του δίνοντας την αίσθηση της εισόδου σε έναν χώρο παραγωγής και δημιουργίας. Η ανάγκη αυτή ενισχύεται με έμφαση στην παρουσίαση πρωτότυπων τεκμηρίων και εκθεμάτων που οργανώνονται και παρουσιάζονται σε κεκλιμένες επιφάνειες – αναλόγια, με αναφορά στα αρχιτεκτονικά σχεδιαστήρια και το σύστημα της «Πολυαγωγίας» (UPIC) του Ξενάκη.

Η δομή του εκθεσιακού χώρου οργανώνεται από τις τέσσερις υφιστάμενες κολώνες που φτιάχνουν έναν εσωτερικό υποχώρο, στον οποίο οργανώνονται προθήκες με το αρχείο του δημιουργού και αρχιτεκτονικά προπλάσματα. Τα εγκάρσια αναρτημένα εργαστηριακά φωτιστικά δημιουργούν έναν ορίζοντα πάνω από τις προθήκες και τα κάθετα πετάσματα διαμορφώνουν υποχώρους με ηχοαπορροφητικό υλικό όπου λαμβάνουν τόπο τα ηχητικά συμβάντα του Ι. Ξενάκη

Σχέδια, παρτιτούρες, σημειώσεις αναρτημένα σε κεκλιμένες επιφάνειες κατά μήκος της έκθεσης είναι οργανωμένα σε θεματικές ενότητες και υποομάδες, σαν να έχουν τοποθετηθεί από τον ίδιο τον καλλιτέχνη.

Αντιδιαμετρικά με την είσοδο, σε διάλογο με τα εκθέματα, ορίζεται ένας χώρος γραφείου/σχεδιαστήριου όπου ο επισκέπτης μπορεί να καθίσει ως «καλεσμένος του καλλιτέχνη». Στο σημείο αυτό έχει δημιουργηθεί μια κατασκευή αρχειοθήκης - βιβλιοθήκης, όπου στις κυψέλες της φιλοξενούνται βιβλία, δίσκοι, αντικείμενα και μουσικά όργανα της προσωπικής του συλλογής.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

- 1. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ**
- 2. ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ PHILIPS**
- 3. ΚΡΑΜΑΤΑ**
- 4. ΠΟΛΥΤΟΠΑ**
- 5. ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ**
- 6. ΜΗΧΑΝΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ**

1. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Παρουσιάζοντας διάφορα αντικείμενα από την προσωπική συλλογή του Ξενάκη, η έκθεση προσφέρει μια εκ των έσω ματιά στον τρόπο εργασίας του συνθέτη, καθώς και στις μουσικές, λογοτεχνικές και εικαστικές αναφορές του, ανάμεσά τους και το ενδιαφέρον του για τον αρχαιοελληνικό, τους προκολομβιανούς, τους αφρικανικούς και τους ασιατικούς πολιτισμούς. Εμφανής είναι επίσης μια άλλη κορυφαία πηγή έμπνευσης, η φύση, που εμφανίζεται με τη μορφή παρτιτούρων, έργων τέχνης ή προσωπικών φωτογραφιών. Αρκετές από τις μουσικές συνθέσεις του Ξενάκη, μεταξύ αυτών το Άις, μια οδυνηρή ηχώ του πρόωρου θανάτου της μητέρας του, Φωτεινής, ή το Ωμέγα, το ύστατο έργο του, παρουσιάζονται πλάι σε έργα δανεισμένα από συλλογές μουσείων, οι εικόνες των οποίων τον συνόδευαν σε όλη του τη ζωή. Τα αντικείμενα αυτά αφηγούνται επίσης την ιστορία της γέννησης και των παιδικών του χρόνων στη Ρουμανία, τα σχολικά του χρόνια στο οικοτροφείο των Σπετσών, την Αντίσταση στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, μέχρι το τραύμα που θα τον σημάδευε για μια ζωή, ακολουθούμενο από την αυτοεξορία του και τη θανατική ποινή που του επιβλήθηκε ερήμην του. Όλα αυτά συνέβαλαν στη διαμόρφωση της Ξενάκειας γλώσσας.

2. ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ ΤΗΣ PHILIPS

Οι επισκέπτες καλούνται να (επ)ανακαλύψουν το εμβληματικό Περίπτερο της Philips, το πρώτο αξιοσημείωτο αρχιτεκτονικό έργο του Ξενάκη, και την αλληλένδετη με αυτό ορχηστρική του σύνθεση για 61 όργανα, με τίτλο Μεταστάσεις, που θεωρείται το πρώτο έργο της ωριμότητάς του. Και τα δύο αυτά έργα έχουν τις ρίζες τους στα μαθηματικά και σηματοδοτούν αμφότερα το ξεκίνημα της καλλιτεχνικής αναγνώρισης του Ξενάκη· αρχιετικά τεκμήρια καταγράφουν τις συναντήσεις του με τον αρχιτέκτονα Le Corbusier, και τους πρωτοποριακούς συνθέτες Edgar Varèse και Olivier Messiaen. Μαζί με τη μακέτα του Περιπτέρου, μια προθήκη παραπέμπει στην έκθεση του 1958, σχεδιασμένη με εικόνες του Le Corbusier και τη μουσική του Varèse να εναλλάσσεται με την ηλεκτρονική σύνθεση του Ξενάκη, Concret PH, που ακουγόταν στην είσοδο. Το Περίπτερο αποτελούνταν από εννέα υπερβολικά παραβολοειδή αντί για επίπεδες επιφάνειες και μπορεί να θεωρηθεί πρόδρομος της «παραμετρικής αρχιτεκτονικής», όπου οι γεωμετρικές μορφές σχεδιάζονται από υπολογιστή με σκοπό την παραγωγή σύνθετων αρχιτεκτονικών σχεδίων. Το Περίπτερο υπήρξε ένα από τα πιο πρώιμα «πολυμεσικά» έργα.

3. ΚΡΑΜΑΤΑ

Μηχανικός, αρχιτέκτονας, συνθέτης, μαθηματικός και αυθεντία στους υπολογιστές, ο Ξενάκης δεν ήταν ούτε το ένα από αυτά μετά το άλλο ούτε το ένα χωρίς τα άλλα. Ήταν υπέρμαχος των συμπράξεων μεταξύ των τεχνών και των επιστημών, ενώ το μουσικό και το αρχιτεκτονικό του έργο αποτελεί αντανάκλαση αυτών των διαφορετικών κλάδων, ενισχυμένο μάλιστα από συμπληρωματικές δυναμικές. Η ενότητα αυτή θέτει σε προοπτική τη σχέση του με τον Γερμανό μαέστρο Hermann Scherchen, ο οποίος συνέβαλε στη δημόσια αναγνώρισή του, και αντιπαραβάλλει τα μεγάλα αρχιτεκτονικά έργα με τις στοχαστικές μουσικές συνθέσεις, όπως για παράδειγμα τα γυάλινα πάνελ του μοναστηριού Sainte-Marie de La Tourette, που απηχούν τις μουσικές μήτρες των συνθέσεων Αχορρίψεις ή Πιθοπρακτά.

4. ΠΟΛΥΤΟΠΑ

Τα Πολύτοπα –τα πολυμεσικά χωρικά έργα που αποτελούσαν συγκερασμό ήχου, φωτισμών και ζωντανών επιτελέσεων– είναι επισφράγισμα της δημιουργικής ιδιοφυΐας του Ξενάκη, καθώς συνδυάζουν το σύνολο των δεξιοτήτων και των ενδιαφερόντων του. Θεωρούμενα ως μέρος του ώριμου έργου του, τα Πολύτοπα συνιστούν μια σύνθεση της Ξενάκειας σκέψης. Από το Γαλλικό Περίπτερο στην Διεθνή Έκθεση του Μόντρεαλ, το 1967, έως το Πολύτοπο των Μυκηνών ή το Διάτοπο στο Beaubourg, και τα δύο του 1978, αυτά τα φιλόδοξα και πολύπλοκα έργα έδωσαν την ευκαιρία στον Ξενάκη να προσεγγίσει ένα ευρύτερο κοινό, που ήρθε για να δει από κοντά αυτές τις χωροθετημένες παραστάσεις, που αναμείγνυαν ηλεκτρονικούς ή ενόργανους ήχους με φωτιστικές εγκαταστάσεις. Η συγκεκριμένη ενότητα συγκεντρώνει σχέδια και φωτογραφίες που ρίχνουν φως σε αυτά τα εμβληματικά έργα, τα οποία υπήρξαν πρόδρομοι της σημερινής τέχνης νέων μέσων ή της ψηφιακής τέχνης.

5. ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Αν η περιγραφή της καλλιτεχνικής πρακτικής του Ξενάκη ως «εντός χρόνου» και συγχρόνως «εκτός χρόνου» αναφέρεται στην κατανόηση του μουσικού χρόνου με τη μορφή μιας ακολουθίας ηχητικών συμβάντων ή αυτόνομων, χρονικά σχετιζόμενων τμημάτων, αυτή η έννοια εμπεριέχει επίσης ένα χωρικό όραμα της χρονικά σχετιζόμενης ακολουθίας. Αντίστοιχα, αρκετά έργα που παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα αμφισβητούν ριζικά την ορθόδοξη χωροθέτηση του ήχου, είτε με την τοποθέτηση των ακροατών εντός της ίδιας της ορχήστρας, όπως για παράδειγμα στο έργο Τερρέκτωρ, που γράφτηκε το 1966 για το Διεθνές Φεστιβάλ Σύγχρονης Τέχνης της Ροαυαγιάν, είτε με τη χρήση ενός περίπλοκου συστήματος ηχείων, όπως στο Hibiki Hana Ma, σύνθεση που έγινε για την Παγκόσμια Έκθεση του Τόκιο, το 1970.

6. ΜΗΧΑΝΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ

Η τελευταία ενότητα της έκθεσης παρουσιάζει την εξερεύνηση του Ξενάκη στις μηχανές και την πληροφορική, ένα αναπόσπαστο μέρος της αέναης αναζήτησής του για το τέλει εργαλείο που να μπορεί να κάνει πολύπλοκους υπολογισμούς και, συγχρόνως, να αντιλαμβάνεται τη γραφική αναπαράσταση των ηχητικών φαινομένων. Ο Ξενάκης, π.χ., εφηύρε το υπολογιστικό σύστημα UPIC (γνωστό και ως «Πολυαγωγή», στα Ελληνικά), το οποίο δημιούργησε στο CEMAMu (Centre d'Etudes de Mathématique et Automatique Musicales), το κέντρο υπολογιστών μουσικής έρευνας που ίδρυσε ο Ξενάκης το 1972 σε συνεργασία με πανεπιστημιακούς από διάφορα επιστημονικά πεδία, ανάμεσά τους αισθητικοί, φιλόσοφοι, μαθηματικοί, επιστήμονες της πληροφορικής και ηλεκτρολόγοι μηχανικοί. Τα τεκμήρια και τα αρχεία σε αυτή την ενότητα αναδεικνύουν την καθοριστική συμβολή του Ξενάκη στην ηλεκτρονική ηχητική σύνθεση.

CITÉ DE LA MUSIQUE - PHILHARMONIE DE PARIS

Η "Cité de la Musique - Philharmonie de Paris" είναι ένας γαλλικός δημόσιος φορέας και ένα καινοτόμο πολιτιστικό συγκρότημα αφιερωμένο στη διάδοση, την εκπαίδευση και τη μετάδοση της μουσικής.

Η συμφωνική αίθουσα με τη μοναδική υπερσύγχρονη ακουστική της προσφέρει ένα εξαιρετικό περιβάλλον και ακουστική για όλα τα είδη μουσικής, από την κλασική μέχρι την ποπ, την τζαζ και την παγκόσμια μουσική.

Η Φιλαρμονική φιλοξενεί επίσης το Musée de la Musique (το Μουσείο Μουσικής) που διαθέτει μία από τις μεγαλύτερες συλλογές μουσικών οργάνων στον κόσμο. Επίσης φιλοξενεί την Orchestre de Paris και τη Φιλαρμονική των Παιδιών.

Κάθε σεζόν, το ίδρυμα παρουσιάζει περίπου 500 συναυλίες, τρεις περιοδικές εκθέσεις και ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Φιλοξενεί επιπλέον τέσσερις ορχήστρες in residence και διαχειρίζεται τις ορχήστρες νέων Démos σε όλη τη Γαλλία.

Αποστολή του είναι να ανανεώσει και να διευρύνει το μουσικό κοινό προωθώντας την ισότιμη πρόσβαση όλων - ενηλίκων, νέων και οικογενειών - στις διάφορες μορφές μουσικής. Το εκθεσιακό τμήμα του Musée de la Musique, με ένα πρόγραμμα εκθέσεων που εστιάζει στους διαλόγους μεταξύ μουσικής και εικαστικών τεχνών, με θέματα από όλους τους μουσικούς πολιτισμούς και περιόδους, συμβάλλει ενεργά στο έργο του ιδρύματος.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

ΜΑΧΗ ΞΕΝΑΚΗ

Η Μάχη Ξενάκη είναι εικαστικός, συγγραφέας και κόρη του Ιάκωβου Ξενάκη. Μετά από σπουδές αρχιτεκτονικής με καθηγητή, μεταξύ άλλων, τον Paul Virilio και αφού εργάστηκε στην Γαλλία στο θέατρο ως σκηνογράφος και ενδυματολόγος, μετακόμισε στη Νέα Υόρκη για να ζωγραφίσει, μέχρι το 1989. Αφότου επέστρεψε στο Παρίσι, εκθέτει τακτικά την εικαστική δουλειά της και εκδίδει το συγγραφικό της έργο στις Editions Actes Sud. Από το 2013, είναι επίσης υπεύθυνη για τη διάσωση, ψηφιοποίηση και τη διάδοση του έργου του πατέρα της. Το 2015 εξέδωσε το βιβλίο Iannis Xenakis, un père bouleversant. (Ιάκωβος Ξενάκης, ένας συγκλονιστικός πατέρας)

THIERRY MANIGUET

Μετά από σπουδές επιστημονικής μουσικής και μουσικής ακουστικής, ο Thierry Maniguet δίδαξε πιάνο στο ωδείο για δέκα χρόνια και στη συνέχεια ανέλαβε τη θέση του γενικού συμβούλου πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφερειακή Διεύθυνση Πολιτισμού της Βουργουνδίας. Επιμελητής στο Μουσείο Μουσικής από το 2000, είναι ο επιστημονικός επικεφαλής του επιμελητικού τμήματος του Μουσείου. Μεταξύ άλλων, σχεδίασε την παρουσίαση των χώρων της μόνιμης συλλογής του Μουσείου για τον 19ο και 20ο αιώνα και είχε την επιστημονική εποπτεία για τη μόνιμη έκθεση του στούντιο του συνθέτη Pierre Henry στο Μουσείο. Διδάσκει επίσης στο Κονσερβατουάρ του Παρισιού και είναι λέκτορας στη Σχολή Μεταλλείων του Παρισιού (Mines Paris – PSL).

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΡΕΓΟΥ

Η Κατερίνα Γρέγου είναι ιστορικός τέχνης, μουσειολόγος και επιμελήτρια εκθέσεων. Από τον Ιούλιο του 2021 τελεί καλλιτεχνική διευθύντρια του ΕΜΣΤ όπου είναι υπεύθυνη, μεταξύ άλλων, για την πολιτιστική πολιτική και το εκθεσιακό πρόγραμμα του Μουσείου. Η επιμελητική της πρακτική διερευνά εδώ και 20 χρόνια τη σχέση μεταξύ τέχνης, κοινωνίας και πολιτικής, εστιάζοντας στα ζητήματα της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της οικονομίας, της οικολογίας, της κρίσης και των μεταβαλλόμενων παγκόσμιων δικτύων παραγωγής. Έχει επιμεληθεί πολυάριθμες μεγάλης κλίμακας διεθνείς εκθέσεις και μπιενάλε, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ των οποίων οι Μπιενάλε της Ρίγας, της Θεσσαλονίκης, του Göteborg, της Ιρλανδίας, η Ευρωπαϊκή Μπιενάλε Manifesta και η Μπιενάλε Φωτογραφίας Fotofestival Manheim Ludwigshafen Heidelberg. Έχει επίσης επιμεληθεί τρία εθνικά περίπτερα στην Μπιενάλε της Βενετίας – της Κροατίας, του Βελγίου και της Δανίας – καθώς και πολυάριθμες εκθέσεις για οργανισμούς όπως, μεταξύ άλλων, το Μουσείο Reina Sofia στη Μαδρίτη, το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Ρώμης, το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του Φράμπουργκ (Γερμανία), την Akademie der Kunst στο Βερολίνο, το BOZAR στις Βρυξέλλες, το CCA στο Τελ Αβίβ, το NMAI στο Άμστερνταμ, την Kunsthalle Ταλίν και την Kunsthalle Mulhouse.

Ο ΞΕΝΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΘΕΣΗ 3^{ΟΥ} ΟΡΟΦΟΥ

Παράλληλα με την έκθεση *Ηχητικές Οδύσσειες*, παρουσιάζεται στον 3ο όροφο του Μουσείου μια νέα παραγωγή του ΕΜΣΤ, η έκθεση Ο Ξενάκης και η Ελλάδα, σε συνεργασία με το Ωδείο Αθηνών και το Κέντρο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας (ΚΣΥΜΕ), που συνίδρυσε ο ίδιος ο Ιάννης Ξενάκης. Η έκθεση διερευνά την ταραγμένη και σύνθετη σχέση του Ξενάκη με την πρώτη του πατρίδα, από τα χρόνια στη Γαλλία μετά την καταδίκη του σε θάνατο, έως την επιστροφή του στην Ελλάδα μετά από 27 χρόνια αυτοεξορίας, και την καταξίωσή του. Η έκθεση καταγράφει τις πτυχές της πλούσιας μουσικής ζωής στην Ελλάδα τις δεκαετίες του 1960 και του 1970, τις πρωτοβουλίες που προώθησαν τη μουσική πρωτοπορία και στήριξαν τους σύγχρονους συνθέτες, και φτάνει μέχρι την επιστροφή του Ξενάκη και τη διοργάνωση των μεγάλων του ελληνικών έργων, όπως το Πολύτοπο Μυκηνών.

Παρά τη μακροχρόνια απουσία του, ο Ξενάκης κράτησε στενή σχέση με την Ελλάδα, και το έργο του έγινε γρήγορα γνωστό εντός των συνόρων ακόμη κι αν ήταν ο ίδιος απών. Η έκθεση Ο Ξενάκης και η Ελλάδα αξιοποιεί το πλούσιο ιστορικό αρχείο του ΚΣΥΜΕ, του οργανισμού που ίδρυσε το 1979 ο Ξενάκης μαζί με τον μουσικολόγο και συνθέτη Στέφανο Βασιλειάδη, τον μουσικολόγο, δάσκαλο και αρχιτέκτονα-πολεοδόμο Γιάννη Γ. Παπαϊωάννου και άλλα 22 μέλη και φιλοξενείται πλέον στο Ωδείο Αθηνών. Μοναδικά τεκμήρια, όπως πρωτότυπες χειρόγραφες επιστολές και κείμενα του Ξενάκη, άρθρα, παρτιτούρες, προγράμματα εκδηλώσεων, φωτογραφίες, ηχογραφήσεις, βίντεο, αλλά και αντικείμενα, όπως η Πολυαγωγή (UPIC), το ηλεκτρονικό σύστημα σύνθεσης που εφηύρε ο ίδιος, αναδεικνύουν ποικίλες πτυχές της σχέσης του με την Ελλάδα και επιβεβαιώνουν πως η σύγχρονη μουσική στην Ελλάδα έχει μεγαλύτερη και πιο σύνθετη ιστορία απ' ό,τι είναι ευρέως γνωστό.

Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει τα πρώτα βήματά του Ιάννη Ξενάκη στον χώρο της μουσικής και της αρχιτεκτονικής, αλλά και μέσα από τις επιστολές του να γνωρίσει τις σκέψεις του, τις ανησυχίες του, τη νοσταλγία για την πατρίδα του και τα όνειρά του για το μέλλον της καλλιτεχνικής δημιουργίας στην Ελλάδα. Η σχέση του με σημαντικές προσωπικότητες της μουσικής στην Ελλάδα, όπως είναι ο Γιάννης Γ. Παπαϊωάννου και ο Μάνος Χατζιδάκις, οι οποίοι εκτίμησαν και προώθησαν το έργο του την περίοδο που ο ίδιος βρισκόταν αυτοεξόριστος στη Γαλλία, παρουσιάζονται με φόντο τα μουσικά και πολιτιστικά δρώμενα της Ελλάδας την εποχή εκείνη. Κεντρική θέση σε αυτά κατέχουν οι πέντε «Ελληνικές Εβδομάδες Σύγχρονης Μουσικής», μια πρωτοβουλία που ανέδειξε την πρωτοποριακή μουσική δημιουργία και παρουσίασε συστηματικά το έργο του Ξενάκη ήδη από το 1966.

Ιδιαίτερη έμφαση στην έκθεση έχει η δράση του Ξενάκη μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα το 1974, μέσα από την παρουσίαση του πολυθεάματος Πολύτοπο Μυκηνών (1978) αλλά και την ίδρυση του ΚΣΥΜΕ (1979), που αποτέλεσαν τα πρώτα βήματα για την πραγμάτωση του μουσικού και παιδαγωγικού του οράματος. Μέσα από τα τεκμήρια και τα αντικείμενα που είναι στη συλλογή του ΚΣΥΜΕ, πολλά από τα οποία παρουσιάζονται για πρώτη φορά δημόσια, η έκθεση Ο «Ιάννης Ξενάκης και η Ελλάδα» επιτρέπει μια νέα ανάγνωση της τρικυμιώδους και συχνά αντιφατικής σχέσης του Ξενάκη με τη σύγχρονη Ελλάδα μέσα στο πολιτιστικό και πολιτικό πλαίσιο υποδοχής του. Παράλληλα, αναδεικνύει την ανθρώπινη πλευρά και την εξέλιξη της σκέψης ενός διεθνούς πρωτοπόρου.

Επιμέλεια: Σταμάτης Σχιζάκης (ΕΜΣΤ) και Στέλλα Κουρμπανά (Ωδείο Αθηνών-ΚΣΥΜΕ)
Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός: Εύα Μανιδάκη, Θανάσης Δεμίρης (Flux Office)

Ο Σταμάτης Σχιζάκης είναι Επιμελητής Φωτογραφίας και Νέων Μέσων στο ΕΜΣΤ.
Η Στέλλα Κουρμπανά είναι Έφορος Ιστορικού Αρχείου στο Ωδείο Αθηνών.

Το ΚΣΥΜΕ (Κέντρο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας) ιδρύθηκε το 1979 στην Αθήνα από τον Ιάννη Ξενάκη, τον μουσικολόγο, αρχιτέκτονα-πολεοδόμο Γ.Γ. Παπαϊωάννου, τον συνθέτη και μουσικοπαιδαγωγό Στ. Βασιλειάδη και άλλα 22 ιδρυτικά μέλη ακολουθώντας το παράδειγμα CEMAMu (Centre d'Études de Mathématique et Automatique Musicales) του αντίστοιχου φορέα που είχε ιδρύσει ο Ξενάκης στο Παρίσι το 1972. Όραμα του Ξενάκη ήταν να προαγάγει την έρευνα γύρω από τη μουσική σύνθεση, με ιδιαίτερη έμφαση στην τεχνολογία, και να θέσει σε νέες βάσεις την μουσική παιδαγωγία, εξοικειώνοντας τα μικρά παιδιά και τους εφήβους με τον ήχο που μπορούν να δημιουργήσουν τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα. Βασικό εργαλείο του ΚΣΥΜΕ υπήρξε το UPIC – στα ελληνικά, Πολυαγωγή – ένα υπολογιστικό σύστημα δημιουργίας ήχου και μουσικής σύνθεσης, ένα συνθεσάιζερ με βάση τη γραφική αναπαράσταση του ηχητικού σήματος. Παρά το γεγονός της ίδρυσής του το 1979 η ουσιαστική λειτουργία του ξεκίνησε το 1986, οπότε και ξεκίνησαν να διοργανώνονται σεμινάρια και εκδηλώσεις. Σήμερα το ΚΣΥΜΕ στεγάζεται στο Ωδείο Αθηνών μαζί με το πολύτιμο αρχείο του συνεχίζοντας την εκπαιδευτική και καλλιτεχνική του δράση.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Συγχρόνως, το ΕΜΣΤ θα διοργανώσει πλήθος συναυλιών, προβολών και μουσικών εκδηλώσεων που αναδεικνύουν την κληρονομιά του Ξενάκη στη σύγχρονη μουσική και τον απόλυτα επίκαιρο χαρακτήρα του οράματός του, μια καθολική σύλληψη της τέχνης, του ανθρώπου και του τόπου.

Η πρώτη εκδήλωση θα γίνει στα εγκαίνια, όπου ο αναγνωρισμένος σολίστ Αλέξανδρος Γιοβάνος θα ερμηνεύσει το εμβληματικό έργο Ψάπφα μία από τις πιο γνωστές συνθέσεις του Ξενάκη για κρουστά. Θα ακολουθήσει συναυλία ηλεκτρονικής μουσικής στην ταράτσα του Μουσείου.

Οι Studio LABOUR (Βερολίνο) παρουσιάζουν ένα πρόγραμμα σύγχρονης ηλεκτρονικής μουσικής, εμπνευσμένης από το έργο του Ιάννη Ξενάκη, καθώς και ηλεκτρονικά έργα του ίδιου του συνθέτη.

Εμφανίζονται οι:

Sergio Luque

LABOUR

Rashad Becker

JASSS b2b Juliana Huxtable

